

Вероника Бозова

САМОПРИЗНАНИЕТО ПО ЧЛ. 371, Т. 2 НПК

Veronika Bozova

THE CONFESSION UNDER ART. 371, VOL. 2 CCP

Abstract: *The essence of criminal proceedings focuses on the process of proof. One of the regulated means of evidence is the explanations of the accused. However, insofar as the accused is also a subject of the trial, the question arises as to the nature and significance of the confession made in the course of the proceedings under Art. 371, item 2 of the CCP. And its analysis shows specifics in terms of its application and the time of filing, in terms of its volume and content, as well as in terms of procedural and material consequences of it.*

Keywords: *procedural self-recognition; procedural consequences of self-recognition; material consequences of self-recognition.*

Самопризнанието на обвиняемия е част от неговите обяснения. Обясненията на обвиняемия като вид **гласно доказателствено средство** се подчиняват на всички общи правила, отнасящи се до гласните доказателствени средства. Предмет на това изследване са въпросите какви са характерът и значението на самопризнанието, направено в хода на производството по чл. 371, т. 2 НПК (съкратено съдебно следствие пред първа инстанция), и по какво същото се отличава от самопризнанието в производството по решаване на делото със споразумението и самопризнанието в общата наказателна процедура. За изясняването на тези специфики е необходимо самопризнанието да се разгледа през призмата на неговото заявяване, на момента на депозирането му, на неговия обем и съдържание, както и по отношение на процесуалните и материалните последици от него.

1. Същност на самопризнанието

Обвиняемият е субект на процеса и като такъв се ползва с редица процесуални права, за да защитава своите права и законни интереси и да участва активно в процеса по събиране и проверка на доказател-

ствените материали и при обсъждане на всички въпроси по делото. „... Като субект на процеса, който се ползва с право на защита, обвиняемият не е длъжен да дава обяснения, нито може да бъде санкциониран по какъвто и да е начин за отказа си да даде обяснения“ [Павлов, С. 1989, с. 327].

Обвиняемият може да предостави данни за фактите от значение на делото, неговите обяснения се превръщат освен в доказателствено средство и в средство за защита¹. „...Като средство за защита обясненията на обвиняемия най-често включват и изявления, състоящи се в излагане на доводи, аргументи и съображения във връзка с повдигнатото срещу него обвинение, в критика на свидетелските показания, в оспорване достоверността на представените по делото документи и т. н.“, а като доказателствено средство представляват изявления „възпроизвеждащи непосредствено възприети от обвиняемия конкретни факти... не се отхвърля обвинението, а се излагат обстоятелства, които го потвърждават напълно“ [Павлов, С. 1989, с. 326].

Затова единствено самопризнанието се разглежда едновременно като доказателствено средство и средство за защита, за разлика от показанията на свидетеля, които са само доказателствено средство.

Самопризнанието на обвиняемия може да се определи като негово изявление, с което той признава определени или всички факти по повдигнатото срещу него. То е гласно доказателствено средство, което не се ползва с „особена, предустановена сила“, тъй като предвид „... изискванията за обективност, всестранност и пълнота на доказателствения материал, всяко признание трябва да бъде проверено и само ако се подкрепя от другите обективни и достоверни данни по делото, може да се постави в основата на присъдата“ [Павлов, С. 1989, с. 365]. Такава сила е имало при действието на ЗНС, където с чл. 385 е дадена възможност при направено признание при разпита на подсъдимия в съдебното заседание, съдът да съкрати съдебното следствие и да премине направо към пренията, а присъдата да почива единствено на неподкрепеното от други доказателствени материали самопризнание. Тази доказателствена тежест на самопризнанието е преустановена с чл. 91 НПК от 1952 г., като е предвидено, че обвинението и присъдата не могат да се основават само на самопризнанието на обвиняемия. Идентична норма съществува и в чл. 116, ал. 1 НПК. Но с действащия НПК се дава и подобна на съществуващата в чл. 385 ЗНС възможност при на-

¹ Напълно може да се сподели становището, че давайки обяснения, обвиняемият има възможност да изрази своето отношение към обвинението, да го отхвърли, да изясни истината за своята дейност, да защити своите права и законни интереси – [Павлов, С. 1989, с. 327].

правено самопризнание съдът да проведе съкратено съдебно следствие – чл. 371, т. 2 НПК. Разликата е, че признанието по чл. 371, т. 2 НПК не съдържа изявление, с което се възпроизвеждат фактите по делото, а представлява единствено съгласие с фактическото обвинение и с доказателствата от досъдебно производство, чрез което съгласие се преминава към съответната диференцирана процедура. Затова неносещото никакви данни за дейността по обвинението самопризнание по чл. 371, т. 2 НПК заслужено може да се нарече процедурно.

2. Заявяване на самопризнанието (начин на депозиране)

Самопризнанието се депозира устно и непосредствено пред съответния орган.

В общата процедура чрез самопризнанието като доказателствено средство се излагат изявления, възпроизвеждащи възприетото от обвиненото лице, които предимно са обстоятелства, потвърждаващи обвинението.

В диференцираните процедури по НПК, които са зависими от самопризнанието на обвиненото лице /съкратеното съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК и производството по решаване на делото със споразумение/, същото не е необходимо да се изразява в излагане на конкретни обстоятелства, потвърждаващи обвинението. Това самопризнание по същността си не представлява гласно доказателство, а е процедурно самопризнание, даващо възможност да се премине към разглеждане на делото по реда на диференцирана процедура, изразяващо се единствено в изявление от обвиненото лице, че признава фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт /за производството по чл. 371, т. 2 НПК/, или че признава вината си /за производство по решаване на делото със споразумение/. Това разграничение е направено много ясно в практиката, според която „самопризнанието като доказателство, предметено под формата на обяснения на обвиняем или подсъдим като гласно доказателствено средство, отговарящо на заложените в НПК правила за неговото депозиране, е различно от самопризнанието по глава XXVII НПК, когато подсъдимият признава фактите по обстоятелствената част на обвинителния акт, без да е нужно да дава каквито и да са допълнителни изявления по тях“ [вж. р. № 46 – 2011 – II – ВКС].

Разграничаването на самопризнанието като гласно доказателствено средство и като процедурен ход за преминаване към диференцирана процедура е от ключово значение, тъй като характерът на същото е изключително различен, както са различни и последиците от него.

3. Момент на депозиране на самопризнанието

Самопризнанието е процесуално право на обвиняемия и затова законът му предоставя възможността да реши дали и кога да направи

такова. Като гласно доказателствено средство самопризнанието може да бъде направено както на досъдебна фаза от момента на възникване на фигурата на обвиняемия, така и в хода на съдебното производство до приключване на съдебното следствие пред въззивната инстанция.

За нуждите на диференцираните процедури обаче законодателят поставя повече изисквания към самопризнанието, тъй като от него се предопределя ходът на производството. За депозирането на процедурното самопризнание за решаване на делото със споразумение времевият диапазон е сравнително широк – същото може да бъде направено както на досъдебно производство, така и в хода на съдебното производство, до приключване на съдебното следствие пред първата инстанция.

За производството по чл. 371, т. 2 НПК обаче се изисква подсъдимият да направи процедурното самопризнание в хода на съдебното производство от провеждащото се открито разпоредително заседание до започване на съдебното следствие пред първата инстанция. Всички изявления в тази насока, направени след този момент, „...са закъснели, съответно несвоевременно е и решението на съда по този въпрос“ [вж. т. 3 от т. р. № 1 – 2009 – ОСНК]. Ако съдебното следствие на първата инстанция е започнало и са събрани, макар и част от доказателствените материали, не може да се премине към съкратена процедура и самопризнанието следва да се отчита като смекчаващо обстоятелство, без да служи като основание за преминаване към съкратено съдебно следствие [вж. р. № 33 – 2009 – I – ВКС]. А ако самопризнанието е направено преди откритото разпоредително заседание и изслушването на страните по разписания в чл. 248, ал. 1, т. 4 НПК въпрос, то не може да се отчита като основание за започване на съкратеното производство, ако не бъде потвърдено в указанияте от законодателя и изведени от тълкувателната практика срокове [вж. т. р. № 1 – 2009 – ОСНК]. Значимо е да се посочи, че няма пречка процедурното самопризнание за провеждане на диференцираните процедури да се предхожда от направено самопризнание като гласно доказателствено средство. В случай на наличието на такова правораздавателните органи са длъжни да го отчетат отделно от процедурното самопризнание и обвиненото лице да се ползва от последиците от всяко едно от тях.

4. Обем на самопризнанието

С оглед правото на обвиненото лице да дава каквито си поиска обяснения самопризнанието като гласно доказателствено средство може да се отнася както до всички обстоятелства, свързани с извършеното престъпление и включени в предмета на доказване по чл. 102 НПК, така и само за част от тях. Това позволява определянето му като пълно или частично.

Към обема на самопризнанието като доказателствено средство законодателят не поставя, а и не би могъл да постави каквито и да е изисквания. Не така стои въпросът към процедурното самопризнание, инициращи диференцираните процедури. Както за производството по решаване на делото със споразумение, така и за съкратеното съдебно следствие законодателят изисква самопризнанието да е пълно. Недопустимо е провеждането на производство по реда на съкратеното съдебно следствие, ако обвиненото лице не признае всички факти, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт. Безспорно, обвиненото лице има правото да заяви, че признава само част от фактите по обвинението. За провеждането на производство по реда на съкратеното съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК обаче, на подсъдимия не се дава възможност да признае само част от фактите по обвинителния акт [вж. р. № 1 – 2008 – I – ВКС и р. № 8 – 2012 – III – ВКС], както и не се предоставя възможност да иска промяна в приетите фактически положения. И при една такава процесуална картина, в която липса цялостно фактическо признание, съдът е длъжен да откаже да проведе производство по чл. 371, т. 2 НПК. Нещо повече – дори подсъдимият да заяви, че признава всички факти, ако поиска едновременно с него и събирането на нови доказателства в насока обратна на признатите от него факти, на практика ще следва да се приеме, че не е налице признание на фактите по обвинителния акт.

Важно е да се посочи, че при проверката дали обвиненото лице признава всички факти, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, съдът следва да извърши и анализ на елементите му. Съгласно чл. 246, ал. 2 НПК в обстоятелствената част на обвинителния акт се посочват: престъплението, извършено от обвиняемия; времето, мястото и начина на извършването му; пострадалото лице и размера на вредите; пълни данни за личността на обвиняемия, налице ли са условията за прилагане на чл. 53 НК; обстоятелствата, които отегчават или смекчават отговорността на обвиняемия; доказателствените материали, от които се установяват посочените обстоятелства. Когато обстоятелствената част на обвинителния акт отговаря на всички изисквания на НПК, е ясно, че подсъдимият трябва да признае изцяло тези факти, ако иска делото да продължи по тази форма на съкратеното съдебно следствие. Когато обаче обстоятелствената част на обвинителния акт не отговаря на изискванията на НПК и не съдържа всички фактически данни, за подсъдимия не е уредена възможността да поиска извършването на съдебно-следствени действия по отношение на липсващите фактически данни. Естествено, ако липсващите в обстоятелствената част на обвинителния акт данни по отношение на извършване на престъплението са от такова естество, че създават неяснота на обвинението

и обуславят наличието на допуснато съществено процесуално нарушение, съдът трябва да упражни правомощието си да прекрати съдебното производство на основание чл. 249, ал. 2 НПК и да върне делото на прокурора. Ако обаче се касае за обстоятелства, неизложени в обвинителния акт и неустановяващи се от доказателствата на досъдебно производство, подсъдимият сам трябва да прецени дали да се ползва от процедурата по чл. 371, т. 2 НПК, загубвайки възможност да претендира доказването на липсващи в обвинителния акт данни или пък да пожелае производството да се движи по процедура, позволяваща му да излиза от фактическите положения на обвинението и да доказва нови, неустановени до момента такива.

За производството по чл. 371, т. 2 НПК законодателят поставя още едно изискване – когато обвинените лица са повече, това признаване на всички факти от обвинението да е налице по отношение на всяко едно от обвинените лица. Такова изискване в закона не съществува в нито едно друго производство. И в производството по общия ред и в това по решаване на делото със споразумение правото на подсъдимия да направи процедурно самопризнание не е обвързано от реализирането на това право от останалите обвинени лица. Затова и в производството по решаване на делото със споразумение е предвидена възможност производството по отношение на призналия вината си да приключи със споразумение, като по отношение на останалите подсъдими то да продължи да се разглежда отделно.

Това поставя въпросът не се ли ограничава правото на обвиненото лице да ползва процесуалните възможности на закона единствено по своя воля. Отговорът на този въпрос налага да се разгледат възможните процесуални хипотези.

- Практически възможна е хипотеза, при която са налице повече от един подсъдим с обвинения, несвързани чрез съучастие, а касаещи деяния, обединени в един обвинителен акт единствено с оглед осигуряването на възможност да се разкрие обективната истина. При такава хипотеза всеки подсъдим ще следва да признае тази част от фактите в обвинителния акт, която касае неговото обвинение. Но дори тогава, ако един или някои от подсъдимите не желае да признае фактите по обвинителния акт по отношение на своето обвинение, невъзможността да се проведе съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК ще е налице за всички подсъдими поради нормата на чл. 370, ал. 3 НПК. Защитима е тезата, че е напълно възможно при несвързани обвинения, съдът да извърши преценка по отношение на доказателствата на досъдебно производство единствено за обвинението на призналия фактите в обвинителния акт подсъдим. Но постановяването на производството по отношение на единия подсъдим да се движи по реда на чл. 371, т. 2 НПК,

а производството по отношение на останалите подсъдими да може да продължи да се движи по общия ред, макар да е възможно да доведе до частична икономичност на процеса, не постига законодателната идея на института на съкратеното съдебно следствие и води до недопустимо смесване на две различни процесуални процедури. Действително, законодателен подход за прилагане на диференцирана процедура по отношение на един или някои от подсъдимите е позната в НПК – уредбата на чл. 384а, ал. 1 НПК, касаеща постигането на споразумение с един или някои от подсъдимите. Предвиждането на аналогична процедура при съкратеното съдебно следствие неминуемо ще гарантира процесуалната възможност на подсъдимите всякога да могат да поискат прилагането на производството, независимо от волята на останалите подсъдими. Но една такава възможност, както отбелязва Г. Маринова [Маринова, Г. 2016, № 1, с. 29–30], е практически нерационална, тъй като това ще означава разделяне на производството и натоварване на правораздавателните органи, което е в разрез с основната цел а процедурата. Споделя се и тезата ѝ, че макар в тази насока да може да се отчете и рискът от постановяване на противоречиви съдебни решения по двете висящи производства, този аргумент е несъстоятелен, защото ако се приеме, че „този риск е реален, следва да приемем, че самата диференцирана процедура не съдържа достатъчно гаранции за разкриване на обективната истина. А това би я направило неприемлива и недопустима, защото разкриването на обективната истина е принцип на наказателния процес, от който не може да има изключения“ [Маринова, Г. 2016, № 1, с. 30].

● През призмата на гореизложеното следва да се обсъди и хипотезата, в която е налице един подсъдим с повдигнати няколко обвинения и заявено желание да признае фактите само по едно или някои от обвиненията. И при нея институтът на съкратеното съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК остава неприложим, тъй като няма да е изпълнено изискването подсъдимият да е признал изцяло фактите в обвинителния акт. Не може да се мисли за хипотезата, при която производството да може да се развие по едно от обвиненията му по чл. 371, т. 2 НПК, а след това да продължи по общия ред по отношение на останалите обвинения. Този проблем бе разрешен и по тълкувателен път [т. р. 1 – 2009 – ОСНК – ВКС] като се възприе, че в подобна хипотеза съдът е длъжен да отхвърли искането за провеждане на съкратено съдебно следствие, защото е невъзможно да се постигне основната цел на института

и е недопустимо съчетаването на общ и специален ред за разглеждане на делото².

5. Съдържанието на самопризнанието

Процедурното самопризнание и самопризнанието като гласно доказателствено средство могат да се отнася както до всички факти или част от тях, така и до обективната и субективната страна на престъплението. Изискване самопризнанието да обхваща и обективната и субективна страна на престъплението е въведено единствено при производството за решаване на делото със споразумение. За производството по чл. 371, т. 2 НПК такова изискване законодателят не поставя. Изисква се единствено самопризнание на фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт [чл. 371, т. 2 НПК].

Така изведеното среща критики в теорията. Според П. Раймундов [Раймундов, П. 2010, с. 280] не представлява проблем хипотеза, в която е налице покритие между признаването на вината и признаването на фактите по обвинителния акт. Проблемна би се оказала ситуация, в която на досъдебното производство подсъдимият не е признал вината си, защото в такъв случай при признаване на факти по обвинителния акт, подсъдимият ще признае, че на досъдебното производство не е признал вината си. Именно в тази насока Раймундов застъпва теза, че когато признанието не касае вината, то същата подлежи на доказване по общия ред и съответно изключва приложението на съкратеното съдебно следствие. Това според него дава основание законовото изискване, при формата на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК да е „признаване на вината“, а не „признаване на фактите“.

Така изложените аргументи категорично не могат да бъдат споделени. Предпоставка за съкращаване на съдебното следствие като действия и време са доказателствено обезпечените признати факти от обвинителния акт. И макар изложението за обективната и субективната страна на обвинението също да е изложено в обстоятелствената част на

² Макар в такава хипотеза подсъдимият да е лишен от процесуална възможност да поиска съкратен институт за част от повдигнатите му обвинения и да получи бонуса по чл. 58а НК за тях, той не се лишава от възможност да смекчи отговорността си. Лично негово право е да избере процесуалните възможности, които му предоставя законът. Ако не признава изцяло фактите по обвинителния акт, той винаги може да се ползва от възможността да направи признание на фактите само по част от повдигнатите му обвинения, което му признание може да се ползва като смекчаващо отговорността обстоятелство. Може да се ползва и от възможността да се откаже от непосредственото събиране на част от доказателствената маса пред съда чрез института на чл. 371, т. 1 НПК.

обвинителния акт, не може да се изисква да е обхванато от самопризнанието, тъй като това не са факти, а правни изводи на държавното обвинение, които съдът на самостоятелно основание преценява и на базата на които има възможността дори да постанови оправдателна присъда. Правилното разбиране на процедурното самопризнание по чл. 371, т. 2 НПК налага от него да се изисква да обхваща единствено извършеното деяние; времето, мястото и начина на извършването му; пострадалото лице и размера на вредите, а не и правните изводи на прокуратурата каквото е изискването за самопризнанието при производството за решаване на делото със споразумение.

6. Процесуалните последици от самопризнанието

Самопризнанието като доказателствено средство не поражда сериозни процесуални последици. То съгласно чл. 116, ал. 2 НПК не освобождава разследващите органи и съда от задължението да съберат всички относими и необходими за изясняване на делото от фактическа страна доказателства. Не се освобождават и от задължението да обсъдят самопризнанието всеобхватно и да го съпоставят задълбочено с другите материали по делото, тъй като съгласно чл. 116, ал. 1 НПК обвинението и присъдата не могат да се основават само на самопризнанието.

Процедурното самопризнание, целящо преминаване към диференцирана процедура, поражда благоприятни за процеса последици. При производството за решаване на делото със споразумение въз основа на самопризнанието се преминава към определяне параметрите на наказанието и до приключване на делото.

При съкратеното съдебно следствие процедурното самопризнание има за последица фиксиране на фактическата рамка на обвинението, от която не може да излезе нито самият подсъдим, нито обвинението, нито съда. За така фиксираното фактическо обвинение, от своя страна не се събират пряко и непосредствено пред съда доказателства, а се ползват събраните такива на досъдебно производство. Това е сериозно отстъпление от принципа за непосредственост по чл. 18 НПК, което се допуска от законодателя с цел съкращаване на производството.

В тази насока П. Раймундов [Раймундов, П. 2010, с. 280] приема, че характерът на самопризнанието от доказателство се превръща в процесуален ход на подсъдимия с изключително значение – единствено при неговото наличие може да бъде постигнато ускоряване на наказателния процес и да бъде смекчено наказателноправното му положение. Това той приема, че е в нарушение на чл. 14, ал. 2 НПК и третира волеизявлението на подсъдимия като такова със силно обвързващо действие за съда, подставящо го в известно зависимо положение. Определя го като „субективно фактическо нагаждане към доказателствените материали

от досъдебното производство“. Затова заявява позиция, че следва да бъде обмислено приложното поле на законодателните привилегии за подсъдимия и предлага те да не бъдат адресирани към всяко формално признаване, а само към такова с фактически принос към разследването и изясняване на обстоятелствата по делото³.

Изтъкнатото не може да бъде безрезервно споделено. Признанието на фактите от обвинителния акт от страна на подсъдимия не е единствената предпоставка за провеждането на процедура по чл. 371, т. 2 НПК. Съдът е длъжен да установи, че процедурното самопризнание е напълно подкрепено се от доказателствата на досъдебно производство. Ако такава доказателствена обезпеченост липсва, процедурата е неприложима и съдът следва да остави искането на подсъдимия без уважение. Именно с оглед преценката, която съдът е длъжен да извърши, и това, че решението за провеждането на процедурата е на съда, за самопризнанието в производството по чл. 371, т. 2 НПК може да се приеме, че подсъдимият разполага единствено с инициативата да заяви дали признава фактите от обвинителния акт. А това не дава основание да бъде дефиниран като господар на съдебното производство, поставящ съда в зависимост.

Практически невъзможно е и твърдението, че процедурното самопризнание по чл. 371, т. 2 НПК следва да се приема и да породи материалните и процесуалните си предпоставки само ако не е формално, а има фактически принос към разследването и изясняването на обстоятелствата по делото. При условие че в това производство не се събират доказателства за признатите факти, а се ползват събраните на досъдебно производство, няма как признаването да има фактически принос към разследването и изясняването на обстоятелствата по делото. Когато подсъдимият признае фактите, за които има изискване да са доказани, се приема, че всичко, което е могло да се изясни, вече се е изяснило и неговото признание на тези факти не може да допринесе за повече яснота във фактическата обстановка. Не може да се претендира и за това да има самопризнание като гласно доказателство на досъдебно производство, което да има реален принос за изясняване на делото от фактическа страна. Процедурното самопризнание и самопризнанието като гласно доказателство, както бе изложено вече, са напълно различни. Затова и ВКС [вж. р. 638 – 2007 – II – ВКС] приема, че когато на досъдебното производство подсъдимият е депозирал обяснения, които

³ Становището се позовава на това, че само така биха се подкрепили основополагащи за наказателния процес принципи и би се гарантирал по-справедлив процес, както и по-положителен ефект върху последващото поведение на подсъдимия [Раймундов, П. 2010, с. 280].

го оневиняват, след което в съдебно заседание е поискал разглеждане на делото по реда на съкратеното съдебно следствие, подсъдимият на практика се е отрекъл от обясненията си на досъдебното производство. Но това по никакъв начин не поставя под съмнение самопризнанието, защото то е подкрепено от другите доказателства и не е налице нарушение по чл. 107, ал. 5 НПК.

Анализът на процедурното самопризнание налага да се разгледа и въпросът придаденото му значение не попада ли в разрез с основните правила на наказателния процес. От една страна, само въз основа на самопризнанието е невъзможно да бъде постановена осъдителна присъда, а от друга страна – в това производство самопризнанието се ползва като абсолютна законодателна привилегия при определяне на наказанието на подсъдимия. Такъв конфликт обаче реално не съществува. Забраната по чл. 116 НПК в хипотезата на чл. 371, т. 2 НПК следва да се счита за преодоляна с оглед предвиденото в чл. 372, ал. 4 НПК – само когато съдът установи, че самопризнанието на подсъдимия се подкрепя от събраните в досъдебното производство доказателства, може да допусне производството да се развие по този ред.

След допускане производството да се движи по реда на чл. 371, т. 2 НПК за признатите от подсъдимия факти не се събират доказателства, а се ползват вече събраните от предходната фаза. Абсолютно недопустимо оттук насетне е както по искане на страните, така и служебно от съда да се събират доказателства, опровергаващи признатите от подсъдимия факти или установяващи незалежали такива в обвинението. Резонно може да възникне въпросът не губи ли съдът така служебното си начало и не се ли погазва целта на процеса, а именно разкриването на обективната истина. На този въпрос определено трябва да се отговори отрицателно, тъй като, за да допусне производството да се движи по този ред, съдът не би следвало да има съмнение в това, че признанието на подсъдимия се позовава и на всестранна и пълна доказателствена обезпеченост. Ако е налице признание на фактическо обвинение, необезпечено от доказателствата на досъдебно производство или пък такова, изведено при непълно събиране на доказателствата, съдът не следва да уважи искането за производство по чл. 371, т. 2 НПК. И веднъж уважил искането и направил преценка, че фактите, които се признават, са пълни и доказани както страните, така и съдът губят възможност да установяват същите, да приемат същите за недоказани или пък да се събират доказателства за допълването им.

Практиката е еднопосочна и изобилна по отношение на това, че подсъдимият не може да релювира фактология, различна от описаната в обвинителния акт, и да претендира обезпечаването ѝ чрез доказателствени искания [вж. р. № 249 – 2009 – III – ВКС], както и че „...

този установен по изричното искане на подсъдимия ред за разглеждане на делото, изключва възможността за оспорване на изложените в обвинителния акт съставомерни факти... като когато подсъдимият доброволно и съзнателно е пожелал разглеждане на делото по реда на чл. 373, ал. 2 НПК той сам се е лишил от процесуалната възможност да релевира обстоятелства, оспорващи фактическото обвинение и да претендира обезпечаването им чрез доказателствени искания...“ [вж. р. № 146 – 2013 – II – ВКС]. Идеята се доразвива с възприемането, че при процедура по чл. 372, ал. 4 и чл. 373, ал. 2 НПК както първоинстанционният съд, така и въззивният съд не могат да допускат и събират доказателства, които са несъвместими с признатите от подсъдимия факти [Вж. р. № 79 – 2009 – II – ВКС и р. № 317 – 2013 – III – ВКС]. А невъзможността съдът да приема различни факти от обхванати от самопризнанието по чл. 371, т. 2 НПК се явява и пречка страните да оспорват пред въззивната инстанция същите, тъй като „щом е налице съответствие между признанието по чл. 371, т. 2 НПК и доказателствата, събрани на досъдебното производство, въззивният съд, както и първоинстанционният, са обвързани от фактическите положения, изложени в обвинителния акт“ [вж. р. № 33 – 2016 – II – ВКС]. Становището дали провеждането на съкратено съдебно следствие поставя пречки да се допълват само и единствено доказателствата за факти, несъвместими с обстоятелствената част на обвинителния акт, или поражда процесуални пречки и да се допълнят фактическите твърдения за случилото се е разгледано от ВКС [вж. р. № 236 – 2017 – II – ВКС]. Прието е, че събирането на доказателства за факти, извън изложените в обстоятелствената част на обвинителния акт, е недопустимо, тъй като ще се нарушат ограниченията на съкратеното съдебно следствие. Един такъв подход би бил приложим при обстоятелствени неясноти в обвинителния акт и противоречиви доказателства в негова подкрепа, а производството по чл. 371, т. 2 НПК е недопустимо в такъв случай и делото подлежи на разглеждане по общия ред.

Като процесуална последица от самопризнанието по чл. 371, т. 2 НПК следва да се изтъкне и неоттегляемостта на същото след определението на съда по чл. 371, ал. 4 НПК. Това е начин за постигане на процесуална сигурност на института и на избягването на възможности за процесуални злоупотреби. В крайна сметка с направеното признание подсъдимият се съгласява да не се провежда производство по непосредствено събиране на доказателствата пред разглеждащата обвинението първа инстанция, а съдът одобрил това признание е приел, че същото се подкрепя от доказателствата на досъдебно производство. По този въпрос ВКС [вж. т. р. № 1 – 2009 – ОСНК – ВКС] е приел, че е недопустимо оттеглянето на самопризнанието, тъй като се счита, че то

отразява действителното отношение на подсъдимия към обвинението и чрез оттеглянето му би се стигнало до невъзможност да бъдат постигнати целите на особено производство и биха се създали условия за процесуална злоупотреба и правна несигурност.

7. Материалните последици на самопризнанието

Като материална последица от самопризнанието като доказателствено средство може да се посочи отчитането му при определяне на наказанието, но след като се съобрази дали същото само формално потвърждава вече известни по делото факти, или внася нови моменти по делото. Ако по съдържание и характеристики самопризнанието е форма на съдействие за установяване на обективната истина, то ще бъде отчетено като смекчаващо отговорността обстоятелство или изключително такова и ще повлияе благоприятно на наказанието на подсъдимия. В противен случай, ако е само формално или не се подкрепя от останалите доказателства по делото, няма да породи последици.

В производството по чл. 371, т. 2 НПК законодателно отредената последица от самопризнанието също е привилегията при осъдителна присъда на подсъдимия да бъде наложено по-ниско наказание. Но за тази материална последица няма изискване какво да е самопризнанието като качество и съдържание – щом е дадено процедурното самопризнание и е допуснато диференцираното производство, всякога последицата ще е налагането на по-леко наказание.

В редакцията на НПК, приета с ДВ, бр. 86/2005 г., с чл. 373, ал. 2, се въвеждаше изискване при осъдителна присъда наказанието да бъде определено при условията на чл. 55 НК и без да са налице многобройни или изключителни смекчаващи обстоятелства. С ДВ, бр. 27/2009 г. се въведе нов ред за определяне на наказанието след процедура по чл. 371, т. 2 НПК – чл. 58а НК, съгласно която норма наказанието се определя по общите правила на чл. 54 и сл. НК и след индивидуализирането му, ако е лишаване от свобода, на основание чл. 58а, ал. 1 НК същото се намалява с една трета, а ако е ДЗ, се заменя с лишаване от свобода от 20 до 30 години.

Определянето на редуцирано наказание е единственият бонус за процедурното самопризнание и е недопустимо отчитането му и като смекчаващо отговорността обстоятелство. Но ако наред с процедурното самопризнание, в хода на досъдебното производство е дадено и самопризнание като доказателство, то за същото съществува възможност да се приеме като смекчаващо отговорността обстоятелство, защото не е направено с цел провеждане на диференцирано производство със законодателно предвидената по чл. 373, ал. 2 НПК привилегия. Самопризнанието като доказателство обаче на общо основание може

да се третира като смекчаващо отговорността обстоятелство само ако е спомогнало съществено и своевременно за разкриване на престъпното посегателство в хода на досъдебното производство.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Маринова, Г. 2016 – Гергана Маринова. По някои въпроси на съкратеното съдебно следствие. *De Jure*, 2016, № 1. [Gergana Marinova. On some issues of the abbreviated procedure. *De Jure*, № 1, 2016].

Павлов, С. 1989 – Стефан Павлов. Наказателен процес на Народна Република България, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ – София, 1989. [Stefan Pavlov. *Nakazatelen protses na Narodna Republika Balgaria*, Universitetsko izdatelstvo „St. Kliment Ohridski“ – Sofia, 1989].

Раймундов, П. 2010 – Петър Раймундов. Особени наказателни производства. София: Фенея, 2010. [Petar Raimundov. *Special criminal proceedings* – Feneia, Sofia, 2010].

СЪКРАЩЕНИЯ

НПК – Наказателно-процесуален кодекс

НК – Наказателен кодекс

ЗНС – Закон за наказателното съдопроизводство

ДВ – „Държавен вестник“

бр. – брой

чл. – член

ал. – алинея

т. – точка

ДЗ – доживотен затвор

ВКС – Върховен касационен съд

ОСНК – Общо събрание на наказателната колегия

вж. – виж

т.р. – Тълкувателно решение

р. – решение